

ارتباط "هنر" و "هنرمند"

(در آموزه‌های وحیانی و فرهنگ ایرانی)

کتب محمد نقی زاده

(عضو هیئت علمی دانشکده هنر و معماری واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی)

انتشارات خورشیدباران

تهران، ۱۳۹۷هـ ش - ۱۴۳۹هـ ق

سرشناسه	:	نقی زاده، محمد، ۱۳۳۱ -
عنوان و نام پدیدآور	:	ارتباط هنر و هنرمند (در آموزه‌های وحیانی و فرهنگ ایرانی) / محمد نقی زاده.
مشخصات نشر	:	تهران: خورشید باران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۲۳۱ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	:	978-600-8511-47-2
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
پیدا شدن	:	کتابنامه: ص. [۲۱۵] - ۲۲۲.
موضوع	:	هنر -- ایران -- تاریخ Art -- Iran -- History
موضوع	:	هنر -- فلسفه Art -- Philosophy
موضوع	:	هنر اسلامی Islamic art
موضوع	:	هنر در قرآن Arts in the Qur'an
موضوع	:	آر نوو Art nouveau
رده بندی دیویی	:	۵۵
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۰ / ۱۴ / ۵ / ۷ / ۸۵ / ۷۲۸۵ Nv
شماره کتابشناسی ملی	:	۵ / ۷ / ۸۵ / ۷۲۸۵ Nv

نشر خورشیدباران

تهران- صندوق پستی: ۱۳۴۶۵-۱۱۹
تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۰۷۲۷۶ / دورنگار: ۰۲۱-۸۹۷۷۱۲۱۲
وبگاه: www.khorshidbaran.com
پيامنگار: khorshidbaran@gmail.com

ارتباط "هنر" و "هنرمند"
(در آموزه‌های وحیانی و فرهنگ ایرانی)

نویسنده: دکتر محمد نقی زاده
طرح جلد: احسان شریفیان
نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷ / شمارگان: ۵۰۰
قیمت: ۲۹۰۰۰۰ ریال

Isbn: 978-600-8511-47-2

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۱-۴۷-۲

حق چاپ برای نگارنده محفوظ است

فهرست مطالب

۷.....	اشاره.....
۱۱.....	فصل اول: مقدمات.....
۱۲.....	۱. انگیزه اصلی و هدف از ارائه نظریه.....
۱۷.....	۲. سؤالات پیش رو و هدف نظریه.....
۲۰.....	۳. روش کار.....
۲۳.....	فصل دوم: هنر در تاریخ و زبان ایرانیان.....
۲۴.....	۱. مفهوم واژه هنر در زبان فارسی.....
۲۸.....	۲. هنر در باورهای ایرانیان (قبل از اسلام).....
۳۰.....	الف. صفات ایجابی رفتار و آثا انسانی در اوستا.....
۳۲.....	ب. صفات سلبی رفتار و آثار انسانی در اوستا.....
۳۵.....	فصل سوم: معادل‌های هنر و هنرمندی در زبان فارسی.....
۳۶.....	۱. معادل‌های هنر.....
۳۹.....	۲. معادل‌های هنرمند.....
۴۱.....	۳. معادل‌های هنرمندی.....
۴۲.....	۴. رشته‌های هنری.....
۴۲.....	الف. موسیقی.....
۴۴.....	ب. شعر.....
۴۵.....	ج. نقاشی.....
۴۵.....	د. صنایع ظریفه.....
۴۶.....	۵. جمع‌بندی.....
۴۷.....	فصل چهارم: تحولات کاربرد واژه هنر در میان ایرانیان.....
۴۸.....	۱. ریشه‌های بروز تحولات و ظهور وضعیت حاضر.....
۴۸.....	الف. استحاله معنای هنر.....
۵۰.....	ب. تأسیس مدارس هنری با الگوهای غربی.....
۵۲.....	ج. تغییر معیارها و الگو پنداشتن غربیان.....
۵۲.....	د. استعمار.....
۵۳.....	هـ. با خود بیگانگی.....

- و. بحران هویت ۵۴
- ز. استناد به غربیان ۵۵
- ح. ظاهربینی ۵۶
- ط. شیدایی ۵۷
- ی. تکبر ۵۸
- ک. گسست فرهنگی ۵۸
۲. اجمالی از آراء غالب دوران ۵۹
۳. جمع‌بندی ۶۱

فصل پنجم: برخی بانی آراء دیگران در باره هنر ۶۳

۱. ریشه‌های هنر در تاریخ عرب ۶۴
۲. اجمالی از آراء گذشتگان در باره هنر ۶۶
- الف. کنفوسیوس (۴۷۹-۵۵۱ ق.م) ۶۶
- ب. افلاطون (۳۴۷-۴۲۹ ق.م) ۶۷
- ج. فلوطین (۲۷۰-۲۰۴ م) ۷۱
- د. سنت آگوستین (۴۳۰-۳۵۴ م) ۷۲
- هـ. توماس آکوئیناس (۱۲۷۴-۱۲۲۵ م) ۷۳
۳. اجمالی از آراء متفکرین متأخر غربی در باره هنر ۷۳
- الف. ویل دورانت (۱۹۸۱-۱۸۸۵ م) ۷۵
- ب. کانت (۱۸۰۴-۱۷۲۴ م) ۷۶
- ج. هگل (۱۸۳۱-۱۷۷۰ م) ۷۸
- د. تولستوی (۱۹۱۰-۱۸۲۸ م) ۷۹
- هـ. کروجه (۱۹۵۲-۱۸۶۶ م) ۸۰
- و. نیوتن (م ۱۸۹۳) ۸۰
- ز. هربرت رید (۱۹۶۸-۱۸۹۳ م) ۸۱
- ح. شوینهاور (۱۸۶۰-۱۷۸۸ م) ۸۲
- ط. هایدگر (۱۹۷۶-۱۸۸۹ م) ۸۲
- ی. گوردن گراهام (م ۱۹۴۹) ۸۳
- ک. موندریان (۱۹۴۴-۱۸۷۲ م) ۸۵
- ل. وایتهد (۱۹۴۷-۱۸۶۱ م) ۸۵
- م. ویتگنشتاین (۱۹۵۱-۱۸۸۹ م) ۸۶
- ن. اجمال بحث ۸۶

۴. ریشه‌های هنر مدرن ۸۷
- الف. انسان‌گرایی ۸۸
- ب. چهل ۸۸
- ج. بت‌پرستی مدرن ۸۹
- د. غفلت ۹۰
- هـ. عقل‌گرایی افراطی ۹۱
- و. عربانی ۹۲
- ز. فریب‌گرا ۹۲
- ح. خاله‌پرستی ۹۳
- ط. تطهیر پلیدی‌ها ۹۴
- ی. ساده‌گرایی ۹۵
- ک. سرگرمی و بر ۹۶
- ل. موضوعات دیگر ۹۶
۵. نتیجه‌گیری ۹۷

- فصل ششم: برخی آراء رایج در باره هنر و هنر اسلامی ۹۹
۱. برخی از آراء غربیان در باره هنر اسلامی ۱۰۰
- الف. کریستین پرایس ۱۰۲
- ب. آندره گدار ۱۰۳
- ج. اتینگهاوزن و گرابر ۱۰۲
- د. وزیرری ۱۰۴
- هـ. مصادیق هنرهای مدّ نظر غربیان در میان اعراب جاهلی ۱۰۵
- و. نتیجه اجمالی ۱۰۸
۲. آراء برخی از حکمای مسلمان معاصر در باره هنر ۱۰۸
- الف. امام روح‌الله خمینی ۱۱۰
- ب. علامه سیدحسین طباطبایی ۱۱۲
- ج. علامه محمدتقی جعفری ۱۱۴
- د. آیت‌الله مرتضی مطهری ۱۱۶
- هـ. آیت‌الله عبدالله جوادی‌آملی ۱۱۶
- و. آیت‌الله سیدمرتضی نجومی ۱۱۹
- ز. دکتر علی شریعتی ۱۱۹
- ح. دکتر سیدحسین نصر ۱۲۰

- ط. تفسیر آراء عالمان ۱۲۲
- ی. جمع‌بندی اجمالی آراء ۱۲۵
۳. تعریف مختار از هنر و هنر حقیقی ۱۲۶

فصل هفتم: موضوعات مرتبط با رشته‌های هنری در تعالیم وحیانی ۱۲۹

۱. معماری ۱۳۰
۲. تصویرگری ۱۳۱
۳. ادبیات ۱۳۲
۴. موسیقی ۱۳۳
۵. مجسمه‌سازی ۱۳۴
۶. شعر ۱۳۴
۷. جمع‌بندی ۱۳۷

فصل هشتم: موضوعات مرتبط با هنر و هنر اسلامی در تعالیم وحیانی ۱۳۹

۱. ریشه و ویژگی‌های هنر و صفات هنرمند در تعالیم وحیانی ۱۴۰
- الف. ذکر کثیر ۱۴۰
- ب. الهام الهی ۱۴۵
۲. رابطه هنرمند و هنر و ویژگی‌هایشان به استناد تعالیم وحیانی ۱۴۸
۳. راه‌های شناخت ویژگی‌ها و صفات هنر اسلامی ۱۵۱
- الف. راه اول برای شناخت صفات هنر اسلامی (صفات فعل الهی) ۱۵۱
- ب. راه دوم برای شناخت صفات هنر اسلامی (صفات لازم‌الرعايه در اعمال انسان) ۱۵۵
- ج. راه سوم برای شناخت صفات هنر اسلامی (صفات انسانی) ۱۵۶
۴. جمع‌بندی ۱۵۷

فصل نهم: اصلی‌ترین صفات "هنرمند مسلمان" متجلی در "هنر اسلامی" ۱۵۹

۱. تعبد ۱۶۱
۲. حسن حضور در محضر الهی ۱۶۱
۳. خشیت الهی (خداترسی) ۱۶۳
۴. عفاف ۱۶۴

۱۶۵	۵. حیا
۱۶۷	۶. اخلاص
۱۶۷	۷. عدالت‌جویی
۱۶۸	۸. زیباگرایی
۱۶۹	۹. عزت
۱۷۰	۱۰. معنویت‌گرایی
۱۷۲	۱۱. حق‌گرایی
۱۷۲	۱۲. عقل‌مندی
۱۷۴	۱۳. کمال‌گرایی
۱۷۵	۱۴. هویت
۱۷۸	۱۵. اصالت
۱۷۹	۱۶. چندبعدی بودن
۱۷۹	۱۷. جامعیت
۱۸۰	۱۸. اصلاح‌گری
۱۸۰	۱۹. میزان‌گرایی
۱۸۱	۲۰. رمزگرایی
۱۸۴	۲۱. نوگرایی
۱۸۵	۲۲. انسان‌گرایی
۱۸۶	۲۳. آزادی
۱۸۷	۲۴. هدایت
۱۸۸	۲۵. شجاعت
۱۸۸	۲۶. صداقت
۱۸۹	۲۷. طبیعت‌گرایی
۱۹۰	۲۸. کیفیت‌گرایی
۱۹۰	۲۹. آرمان‌گرایی
۱۹۱	۳۰. کل‌گرایی
۱۹۱	۳۱. خلاقیت
۱۹۲	۳۲. برادری و برابری

۱۹۲.....	۳۳. حکمت‌آمیزی.....
۱۹۳.....	۳۴. فایده‌مندی.....
۱۹۳.....	۳۵. شادی‌آفرینی.....
۱۹۴.....	۳۶. اخلاق‌گرایی.....
۱۹۴.....	۳۷. تواضع.....
۱۹۶.....	۳۸ و ۳۹. امر به معروف و نهی از منکر عملی.....
۱۹۶.....	۴۰. امیدبخشی.....
۱۹۸.....	۴۱. صفات سلی.....
۱۹۹.....	۴۲. جمع‌بندی.....

فصل دهم: نتیجه: طرح نظر..... ۲۰۱

۲۰۷.....	فهرست‌ها.....
۲۰۷.....	۱. فهرست آیات و روایات.....
۲۰۷.....	الف. آیات قرآن کریم.....
۲۱۲.....	ب. احادیث قدسی.....
۲۱۲.....	ج. حدیث نبوی ص.....
۲۱۲.....	د. احادیث علوی ع.....
۲۱۳.....	هـ. حدیث امام صادق ع (نقل به مضمون).....
۲۱۳.....	۲. فهرست تصاویر.....
۲۱۴.....	۳. فهرست جدول‌ها.....
۲۱۴.....	۴. فهرست نمودارها.....

۲۱۵.....	مراجع.....
۲۲۳.....	در باره نگارنده.....

اشاره

فیض روح القدس از باز مدد فرماید
دگران هم بکنند آنچه مسیحا می‌کرد
(حافظ)

یکی از چالش‌های پیش روی کسانی که در مقولهٔ «هنر و موضوعات مرتبط با هنر از منظر آموزه‌های دینی و به ویژه از منظر قرآن کریم» مطالعه و تحقیق می‌کنند ابهام در تعریف هنر و صفات هنرمند از نظر تعالیم و حیانی رکتب الهی است.

اگر چه نظریهٔ مطرح در این مکتوب نه باید به اثبات برسد بر «شناسایی تعریف هنر و صفات هنرمند از منظر قرآن کریم» متمرکز است، اما برای ورود در بحث و ادامهٔ آن تا تکمیل مباحث نیازمند ارائه و طرح موضوعاتی است که اثباتی با آنها و وضوح اجمالی ابعاد مختلفشان برای تدقیق مباحث و تبیین ارتباطات موضوعات تا حدی نتیجه و اثبات نظریه ضرورت داشته و وصول به نتیجه را تسهیل نموده و تفاوت و تمایز این نظریه با آراء رایج را ممکن می‌نماید.

بنابراین، در کنار مباحث اصلی که عمدتاً در فصول ششم تا آخر کتاب مطرح شده‌اند، برای فراهم آوردن زمینهٔ ورود در بحث اصلی و تکمیل آن و تدوین پاسخ سؤالات و اعلام نظریه، طرح موضوعات جانبی نیز ضرورت دارد، که این موضوعات جانبی در دو زمینه یا دو قلمرو مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند. یکی آنچه که از گذشته‌های دور تا کنون در ایران، در میان ایرانیان و در زبان فارسی در بارهٔ هنر، هنرمند و مصادیق و جلوه‌های هنر مطرح بوده است؛ و دیگری آنچه که (به ویژه در بارهٔ هنر و بالاخص در بارهٔ هنر اسلامی) در میان دیگران و بالاخص بین غربیان رواج داشته است.